کچان پانۆرامای ژان و ژیان …. ماریه پاکنەهاد

ژن و پیاو ئەو بوونەوەرن که به پێ چۆنیەتی هەڵسوکەوتیان داب و نەریتەکانیان دەر ئەخەن و مانای پێ ئەبەخشن. کاتێ روو لە هەر کۆمەڵگایەک ئەکەین، پێش هەموو شتێک لەگەڵ نەریتە گشتییەکان رووبەروو ئەبینەوە، که پێناسەیەکی گیشتیمان به دەست ئەدا. بەڵام کاتێک کە بە وردی له ژیانی هەر تاکێک ئەکۆڵینەوە، بۆمان دەرئەکەوێ لە ناخی نەریتە گیشتییەکاندا هەر تاکێکیش هەڵگری تایبەتمەندییەکە کە لە تاکەکانی دیکەی کۆمەڵگای جیا دەکاتەوە.

ماوەی چەندین ساڵە کە باس لە کێشەکانی ژنان ئەکرێ و له لایەن شارەزایانی بواری ژنانەوە دەستنیشان ئەکرێن و قسەیان لە سەر ئەکرێ. بە هەمووان ئاشکرایە کە کێشەکانی ژنان، کێشەی سەرەکی هەموو کۆمەڵگای مرۆڤایەتییە و تا ئەو کێشەگەلەش چارەسەر نەکرێن، ناتوانین باس لە ئازادی کۆمەڵگا بکەین.

جیا لەمانە ئەزانین کە زۆربەی نەهامەتییەکانی ژنان هەر لە بنەڕەتەوە بۆ هۆی سیستەمی زاڵی کۆمەڵگاوە واتە سیستەمی پیاوسالار خوڵقاون. ئەگەر سەیری ئیستە و رابردووی خۆمان بکەین، ئەبینین کە رێژەی تاوان، کوشتن، دەستدرێژی و توندوتیژی، خۆ سووتاندن، لەشفرۆشی، خۆتەنەن کردن و ئیعتیاد و دەیان خەساری دیکە بەردەوام روو لە زیاد بوون‌دایە و برینەکان نەک به پێ پێویست سارێژ نابنەوە بەڵکوو قووڵ و قووڵتر ئەبن.

کاتێ کە دینی ئیسلام هاتە نێو کۆمەڵگای ئینسانییەوە سوننەتە دواکەوتووەکانی نەزانین، واته جاهلیەت، سەبارەت بە مافی ژن، لە نێو خۆیدا گوم و گۆڕ کرد. مافی خاوەن دەسەڵات لە ناو برا، ئەوەی کە مافی خۆیان بوو زۆر و بە سەختی ئەیانتوانی بە دەستی بەرن. خەڵکی خۆیان لە نەزانین ئەدا و قەبوولیان ناکرد کە پیاو و ژن پێکەوە بەرابەرن و هیچکامیان بە سەر ئەوی‌تریانە مافی جیاوازی و فەرکردنی نییە.

خودایش پییان وتی: “إن أکرمکم عند الله أتقیکم”. (بە راستی چاکترینی ئێوە لە لای خودا، خواناسترینتانە). فەرهەنگ و داب و نەریتەکی دیکە کە لەگەڵ بناغە و ئەسڵی دین‌دا یەک ناگرن، ئەم

باوەڕە نادروستەیە سەبارەت به تەڵاق و جیایی و ژن هێنانی دووان و سییان و چوار، بێ ئەوەی هیچ مەرجێکی مرۆقایەتی لەبەرچاو بگیرێت، به شوو دان و ژن هێنانی کچان و کوڕان به زۆرەمڵی و گەورە بۆ بچووک کردنیان، پێش چاو خستنی شەرع و دین له کێشەی ژن بە ژن‌دا، کڕین و فرۆشتنی ژنان، ژن له جیاتی خوێن، توند و تیژی دژ به ژنان، لێدان و بێ حورمەتی و کەم کردنەوە و کونترۆڵی بێ ئەندازەی ژنان، هەموویان چیرۆکی نابەرابەری فەرهەنگێکە له ئێران و کوردستان‌دا کە پێویست به ڕەچاو کردنی هەموولایەنەی ژیانی ژنانی ئێران و کوردەواری هەیە. له هەر روانگەیەکەوە کە بیری لێ بکەینەوە، ژن ئەیتوانی رووبە پێشکەوتن بڕوات؛ بەڵام بە داخەوە کۆمەڵگای پیاوسالاری بوو بە مانع سەر رێگای پێشکەوتنی ژنانی هونەروەر و پێک هێنەر و ڕۆشن‌بیر، بە تایبەت ژنانی شاعیر.

و بە راستی کە بە بەنەی هەڵسووکەوتی کۆمەڵایەتی تایبەت کا لە کۆمەڵگا و وڵاتی ئێمەدا بوو، ژنانی شاعیر دەرفەت و مەیدانێ بۆ وەروخستنی هونەر و شیعرەکانی خۆیان نەئەدۆزیەوە. هەمیشه دەبوایه له پشتی پەرده و له کونجی ماڵدا شاراوە بوایەن. بە هۆی داب و نەریتەکانی نەو کۆمەڵگا، ژنان نەیانئەتوانی و نەئەبوا! بە گوێ کردنی هەست و هونەریان دەرفەتێک بەدەست بهێنن. هەمیشە پێنووس له دەستی پیاوان بوو و ژنیش چاوەڕوانی دەستی نیزامی پیاوسالارانە بوو.
لە نیزامی پیاوسالارانە تا پێش شۆڕشی سەنعەتی له ئەورووپادا بابەتە گرینگەکان لای ژنان، زیندوو مانەوە بوو، بە تەواوی ژیانیان و خۆشەویست بوونیان و منداڵ بوونیان(بە تایبەت کوڕ بوونیان)، هەر وەکوو فردوسی ئەڵێ: “زنان را بود در جهان یک هنر، نشینند و زایند شیران نر”.

هەروەها ئەم شاعیرە لە بەرابەر ژنێک کە ترسی دابووە بەر خۆی و له عیشقێکی قەدەغە قسەی کردووە، کارێک کە پیاوان هەمیشه تێیدا ئازاد بوون، وەها تووڕە ئەبێ کە ژن و ئەژدیها وەک یەک دائەنێ: “زن و اژدها هردو در خاک به جهان پاک از هر ناپاک به”.
پاش شۆڕشی سەنعەتی، هەرچەند پیاوان و ژنان له ئێراندا لە ژێر فشاری جیهانی، پێیان بە مۆدێرنیزم دانا بەڵام هەرگیز دڵیان پێ نەدا و لە پاشمله خەریک ململانی کردن لەگەڵ مۆدێرنیزم‌دا بوون، لەگەڵ هاتنی کتێبخانە و زۆر کردن بۆ دەرس خوێندن، کچانی لاو لەگەڵ مۆدێرنیزم‌دا ئاشنا بوون، فێری زانیاری و عیلمی ڕۆژ بوون بەڵام سوننەت خوازەکان هەمیشه له مۆدێرنیزم ئەترسان.

کۆمەڵگای باوکسالاری: کوشتنی ژنان بە ناو نامووسەوە

کوشتن به ناوی نامووسەوە نەریتێکی خێڵەکیه کە رەگ و ریشەی لە سیستمی باوکسالاریەدا هەیه. هەندێک مرۆڤناس پێیان وایه کە سیستمی باوکسالاری لەگەڵ سیستمی موڵکایەتیدا به دونیا هات. واتە کاتێک پیاو بۆ مانەوەی خۆی پێویستی بەوە بوو کە پارچە زەوییەک بکاتە هی خۆی و بیکێڵێ، ژنیش بوو بە یەکێک لەو شتانەی کە بوو بە موڵکی پیاو و مافەکانی زەوت کرا.

لە سیستمی باوکسالاری‌دا ئەوە پیاوە کە بڕیار ئەدات لەسەر ئەو بەها و نەریتانە کە پێویستە له کۆمەڵگادا چاودێری پێ بکرێن. زۆربەی نەریتەکانی کۆمەڵگای باوکسالاریش بۆ قازانجی پیاوانە.

بە گیشتی باس لە کێشەکانی ژنان کرا بەڵام ئەو کێشەی کە زۆرتر ئەبێتە هۆی مەترسی کۆمەڵگا و مروڤەکان، کێشەی خۆکوژی و خۆ سووتاندنی ژنانە.

خۆکوژی کردار یان هەڵسوکەوتێکی وشیارانەیە کە مروڤ بۆ سڕینەوەی جەستەی خۆی به کاری ئەبات. خۆکوژی وەک خەسار و کێشەیەکی کۆمەڵایەتی به ئەژمار دێ که ئەبێتە هۆی لاواز بوونی هێزی چالاکی کۆمەڵگا و تەندرووستی مرۆڤ و کۆمەڵگا ئەخاتە مەترسییەوە.

هۆکارە جۆر به جۆرەکانی وەک دەروونناسی، بیولۆژی و کۆمەڵایەتی له کەم کردنەوە یان پەڕە پێدانی ئەم خەسارە کۆمەڵایەتییه رۆلی تایبەت ئەگرێ. به پێی ئەو راپۆڕتانەی کە ساڵانە له پەیوەندی لەگەڵ دیاردەی خۆکوژی بڵاو ئەبێتەوە، ئەم خەسارە کۆمەڵایەتییه کە بەشێکی کوردستانی لە خۆی گردووه و تەندرووستی مروڤەکان و کۆمەڵگای کوردی خستووە مەترسییەوە، سێزدەهەمین هۆکاری مردن له جیهانە و هەروەها سێزدەهەمین هۆکاری مردنی خەڵکانی تەمەن (پانزدە تا سی وچوار) ساڵە. بۆیە خەسارناسان و پسپۆڕانی بواری خەسارە کۆمەڵایەتییەکان گرینگی پێ ئەدەن و بەردەوام لێکۆڵینەوە و شرۆڤەی لە سەر ئەکەن.

زۆربەی کۆمەڵناسان خەسارە کۆمەڵایەتییەکان خۆکوژی بە سێ دەستە دابەش ئەکەن؛

* هۆکاری خەسارناسی(نەخۆشی دەروونی و جەستەیی و نەخۆشیە نەفسیەکان).

* هۆکاری ئابووری(دەتوانین لەم پەیوەندیەدا ئاماژە بە بێکاری،

کێشەی ئابووری و لە دەست چوونی پێگەی کۆمەڵایەتی بەم هۆیەوە بکەین).

* هۆکارە سۆزداریەکان(شکێست لە بواری خوێندن، شکست لە خۆشەویستی، لە دەست دان و مردنی یەکێک لە ئەندامانی نزیکی بنەماڵە، شەڕ و تێکهەڵچوونی ئەندامانی بنەماڵە کە زۆر جار توند و تیژی لێ دەکەوێتەوە).

بە داخەوە بە هۆی بوونی سیستەمێکی پیاو سالاری لە کوردستان کە داب و نەریتی دواکەوتوانە خۆی خستۆتە ناو هەموو قوژبنێکی ژیانی تاکەکەسیەوە ژنان دەکەونە بەر توندترین شێوازەکانی توند و تیژی و هەر بەو پێەو و دوای بێ هیوا بوون لە ژیان دەست دەدەنە کردەوەی خۆکوژی و لە ئاکامدا جەستەی خۆیان دەسێنەوە.

یەکێک لەو دیاردە مەترسیدارانەی لە کوردستان باوە و ژنانی کورد بۆ سڕینەوەی جەستەی خۆیان کەڵکی لێ وەرئەگرن ئاگرە.

بەڵام بۆچی ئاگر؟!

عێتا نۆهایی ئێڵێ: "لە خۆوە نییە کە خۆکوژی ژنان لە کۆمەڵگای ئێمەدا بە زۆری خۆسووتاندنە. کاتێک وەبیر خۆمانی بێنینەوە کە کێشەی ژن لە کۆمەڵگادا بە زۆری کێشەیەکە کە لە جەستەیەوە سەرچاوە ئەگرێ. جەستە لەم کۆمەڵگانەدا دیارترین نیشانەی ژن بوونی ژنەو نمایشی ژنانەیی ئەکات. هەموو ئەو تاوانانە کە بەرامبەری ئەکرێ بە هۆی جەستەوەیەتی.

کاتێک ژن بیر لەوە ئەکاتەوە وەرگرتن و وەرنەگرتنەکانی لە لایەن کۆمەڵەوە، بە تایبەت لە لایەن رەگەزی بەرامبەریەوە، وەرگرتن و وەرنەگرتنە لەبەر جەستە، ئەوسا زیاتر لە هۆی هەڵبژاردنی ئاگر بۆ خۆکوژی و نەفرەت کردنی لە جەستەو ناحەز کردنی جەستەی ئەگەین.

لەم جۆرە کۆمەڵگانەی وەک کۆمەڵگای ئێمەدا، مرۆڤ بەر لە مرۆڤ بوونی ژن یان پیاوە. بە زمانێکیتر ئەوە ژن بوون یان پیاو بوونی مرۆڤە، کە بەر لە تواناکانی جێگە و ئاست و رادەی مرۆڤ بوونی لە کۆمەڵگادا دیاری ئەکات.

ژن یان پیاو بوون وەک سەرەکیترین فاکتەری شوناس بۆ وەرگرتن و بێ دیاری کردنی جێگەی کۆمەڵایەتییە. هەڵبژاردنی ئاگر بۆ خۆکوژی ژنان جگە لەمانەش هەڵگری کۆمەڵێک پەیامی تایبەتیترە کە پەیوەندی بە

خودی هەڵبژێردراوەکە، واتە ئاگرو، تایبەتمەندیە دیار و شاراوەکانی و دەوری (ئاگر) لە ژیانی بەرهەست و نابەرهەستی مرۆڤ و بە گشتی پەیوەندی بە سەرجەمی ئەو مانایانەوە هەیە کە ئاگر لە ناخ و جەوهەری خۆیدا هەڵیگرتوون”.

باشلار رەنگە یەکەم کەس بێ بە پێچەوانەی کەسانێکی وەک فڕۆید کە لە دەروون شیکاری مرۆڤەکان ئەفکرن و ئەکۆڵنەوە، لە دەروون و شیکاری شتەکان (چوار شتی سەرەکی، ئاو – با – خاک و ئاگر) بە تایبەت ئاگر ئەکۆڵێتەوە و لە کتێبێکدا بە ناوی “دەروون شیکاری ئاگر” لێدوانێکی تێر و تەسەل لە سەر ئەو بابەتە پێشکەش ئەکات.

ئەم ئەدیب و فەیلەسووفە فەرانسەییە لە سەرەتای بەشی یەکەمی کتێبەکەیدا بەم شێوە لە ئاگر ئەدوێ: “ئاگر دیاردەیەکی شازا کە توانای شەرح و گێڕانەوەی هەموو شتێکی هەیە. ئەگەر ژیان نمایشی هەموو ئەو شتانە ئەکات کە گورج و بەپەلە ئەگۆڕێن، ئەوە ئاگرە کە ئەتوانێ گۆڕانی گورج و بەپەلەی ئەو شتانە بگۆڕێتەوە… ئاگر وەک بوونێکی ئەوپەڕی گیاندارو ئێجگار زیندوو، لە لایەکەوە شەخسی و خۆیی و دەروونییە، لە ناخی جەوهەرەوە سەرهەڵئەداو لە شێوەی عەشق دەرئەکەوێ. ئاگر شاراوە و کڕ وەک نەفرەت و قین ئەخزێتە دەروونی شتەکانەوە. لە ناو هەموو دیاردەکاندا ئاگر تەنیا دیاردەیەکە ئەتوانێ زۆر بە ئاشکرا دوو جۆرە ئیعتباری دژبەیەک وەربگرێ. واتە هەم نمایشی خێر بکات هەم شەڕ.

لە بەهەشتدا بدرەوشێتەوەو لە دۆزەخدا بسووتێنێ…” بەم بۆچوونە دوو رووبەڕوو بوونەوەی مرۆڤ لەگەڵ ئاگر، لەسەرەتای بوونیەوە تا ئێستا، رووبەڕوو بوونەوەیەکی دوو پێ و هەستی مرۆڤ بەرامبەر بە ئاگر هەستێکی دژوارە.

ئاگر لە لایەکەوە تین و گەرماو رووناکی بڵاو ئەکاتەوە، رەمز و هێمای پاککردنەوەو سڕینەوەی هەموو خەوشێکە، مەیلی جنسی و سێکس و سۆزو عاتفە ئەبزوێنێ. (بە تایبەت لە لای ژنان، چونکە ئاگر بە پێچەوانەی ئاو نێرە) لە لایەکیترەوە ئەسووتێنێ (لەش ئەسووتێنێ کە خەوشی گیانە) مرۆڤ لە لایەکەوە حەزی لێئەکات و بەرەو پیری ئەچێ، لە لایەکیترەوە لێی ئەترسێ و لێی دوور ئەکەوێتەوە. ئەم دوو بەها دژوازەی ئاگر لە لای مرۆڤ، یەکەمیان سەرچاوەی مەعریفەتی زەینی و تاکە کەسیدایە و دووهەمیان لە مەعریفەت و تێگەیشتنی عەینی و تەجرەبەی کۆمەڵایەتییەوە سەرچاوە ئەگرێ.

لە کۆتایی دا دەبێ ب□□ن ژنان جەستەیان لا پیرۆز بێ و لە جیاتی سرینەوەی جەستەی خۆیان هەوڵ بۆ لابردنی یاسا هەڵاواردن ئامێزەکانی کۆمەڵگا بدەن و بۆ دەستەبەری مافەکانیان خەبات بکەن و نەهێڵن کۆمەڵگای کوردی بە هۆی خۆکوژی ئەوانەوە وەک کۆمەڵگایەکی نەریتی و دواکەوتوو سەیری بکرێ و دیاردەیەکی نالەبار بە ناو خۆکوژی لە کۆمەڵگاکەمان بنبڕ بکەین.

سنە
ماریە پاکنەهاد

•

تیـرۆر… مـرۆڤ و کاڵـا !! ….. جوتیار

یەکێك پڕ لە ئەنگیزەترین بابەتەکانی ئێستاو لە پانتایی میدیا و دیبلۆماسیەتی جیهانیدا بابەتی تیرۆری (جمال خاشقجی) یە، ئەو کەیسە پێویستی بە ئیستێکی ڕامانگیر هەیە بۆ ئەوەی مرۆڤ بتوانێت لە شێوە‌ کەتواریەکەی خۆیدا خوێندنەوەیەکی دروست و فرە ڕەهەندی بۆی هەبێت.!!
خاشقچی ئەگەرچی لە ڕامان و تێڕوانینیدا خۆی پەروەردەی خوێندنگە‌یەکی هزریی کۆنەپارێز و پانئیسلامییە‌ کە بەشێکە لە پشتیوانی تیرۆرو پاکتاوی سیاسی، بەڵام ئەوە نابێتە ڕێگر لەبەردەم ئازادیخواز و ڕۆشنبیران کە هەڵوێستە لەسەر جۆری تیرۆر و پاکتاوی جەسەدی ئەو ڕژنامەنوسە بکەن، چونکە ئەو وەك ڕۆژنامەنوسێکی ڕەخنەگر بە دەستەڵات، بوو بە قوربانی و ناچار بە ڕاکردنکرا لە عەرەبستانی سعودیەوە بۆ ویلایەتە یەگرتووەکانی ئەمەریکاو لە دوایشدا لە کونسوڵخانەی سعودیە لە ئیستانبوڵ پارچەپارچە کرا و بە هەمەجیترین شیوازی پاکتاوکردن تیرۆرکرا، ئەو شێوازە لە تیرۆر کە خاشقچی وەك دژبەرو ڕۆژنامەنوسێك رووبەڕوی بویەوەو ژیانی لەسەر دانا ، دەچێتە سەر پەڕەگرافی مێژووی (تیرۆری سیاسی دەوڵەتیی) بە جۆرێکی نامرۆڤانەو نا هاوتا لە دڕندەیی دەستەڵات و بە پلان و

بەرنامەیەکی ئامادەبێکراو بە ئاگاداری دادپەروەرانی دیموکراسیەتی ڕژئاواو سیستەمی ئابوری چاوچنۆکانەی نیولیبڕالیزمی سەرمایەداری بە ڕابەرایەتی (ترامپ) و هاوشێوەکانی.
من خۆم لەو باسە نادەم کە بۆچی خاشقچی بەو شێوەیە تیرۆرکرا، چونکە خەڵکانی شارەزاتر هەن کە دەتوانن ئەم باسە بکەن بە بابەتی ڕۆژو ووتوێژو
بەدواداچوونی میدیایی.

ئەوەی کە من مەبەستمە لەو چەند کۆپلە نوسینەدا بیڵێم، گەرمبوونی ئەو هەموو ژمارەی ملیاردانەیە کە لە نێوان زلهێزەکاندا لە پەیوەست بەو کەیسەوە قسەی لێدەکرێت، بەشێکی زۆری سەرچاوە مێدیایەکان ئەوە پشتراست دەکەنەوە کە دەستەڵاتدارانی ئەرەبستانی سعودیە بەخششێکی هێجگار مەزن و قەبەی خستوەتە بەردەم (ترامپ و ئۆردوگان) بۆ داپۆشین و بە لاڕێدابردنی کەیسی (خاشقچی) و ڕەواندنەوەی ئەو گومان و فێکەسانەی لەسەر شازادە موحەمەدە لە بابەتی ئەو تیرۆرەدا!، چونکە بۆ دەستەڵاتدارانی سعودیەش ئەوە ڕوونبۆتەوە کە ئیتر شازادە موحەمەد ناتواندرێت لەوە پتر پەنابدرێت لە بەرامبەر ئەو دەستێوەردانە خەجاڵەتئامێزەی کۆمەڵی نێودەوڵەتیی لە پەیوەست بە کەیسی (خاشقچی)دا، ئەوەی کە زۆر جێگای سەرنجە هەریەکە لە وڵاتە لیبڕاڵ\دیموکراتەکانی ڕۆژئاوا بایی خۆی کۆشش دەکات پشکێکی ئەگەر بچوکیش بێت لەو کێکە چەورو شیرنەی کە لە بازاری تیرۆری (خاشقچی)دا لە لایەن دەستەڵاتدارانی سعودیەوە خراوەتە سەر مێز بۆ خۆی ببات، وەك لەسەر زاری سیاسەتمەدارە ئاڵمانیەکان ڕوون دەردەکەوێ و دەیانەوێ لە دوو وێستگەی جیاوازدا لە بە بازاربوونی ئەو مژارەدا سودێکی ئابوریان پێبگا.

دەوڵەتی ئەڵمان، یەکێك لەو بازارە گەرمو گوڕانەیە کە هەمیشە چاوچنۆکی خۆی بە ناوی ئەفسونی دیموکراسی لە بەرامبەر وڵاتانی هەژار و جیهانی سێیەمدا لەگەڵ دەستەڵاتدارانیان فراوان کردۆتەوەو هەردەم پەیرەوی سیاسەتێکی کۆنەپارێزی و ناکۆکیان لە هەڵسوکەوتیاندا پەیڕەوکردووە ، ئەوان بۆنی چەوری و قەڵەوی ئەو کێکەی کە سعودیەکان بۆ بێدەنگکردنی کۆمەڵگای نێودەوڵەتی لەبەرامبەر کەیسی (خاشقچی)دا لەسەر مێزی دیموکراسیەت دایان ناوە بە باشی کردوە، وە دەزانن هەڵوێستەکانیان دەتوانێت شتکیان بۆ بەدەست بخات ئەگەر فشارە سیناریۆئامێزەکانیان لە ڕوی سیاسیەوە کەمێك گەرمتر بکەن لە بەرامبەر سعودیەدا، کاتێك لە ڕاگەیاندنە فەرمیەکانیاندا داوای ڕوونکردنەوەی بڵاوپێکراوی پتر و هۆکاری

لێژیکیانەتر دەکەن بۆ ئەو جۆری کوشتارە کە لە دەزگەیەکی فەرمی دیبلۆماسیی دەوڵەتدا پەرپاکراوە بە جۆرێکیش کە لە دەرەوەی دەستەڵاتی پاوانخوازی دەوڵەتە تیرۆریستەکەیە.

هەڵوێستی ئەڵمانیەکان لە بابەتی جۆراوجۆردا جێگای سەرنجە، هەروەکو چۆن لە کەیسی ڕۆژنامەنوس(عادل یگیت) لە بەرامبەر تورکیاو ئۆردوگانـدا نیشانیاندا، ئـەو بەرخـوردە بۆ دەوڵەتێکـی وەك و ئەڵمانیا کە‌ لە دوای جەنگی دووەمی جیهانیەوە بانگەشەی سەرتۆپی بۆ دیموکراسیەت و ئازادی مافەکانی مرۆڤ دەکات، جێگای پرسیار و تێڕامانێکی وردە.

ئەوەی کە جێگای سەرنجێکی قوڵە لە بابەتی ئەو کەیسەی (خاشقچی) دا تاکە فشار لە لایەن وڵاتانی ڕۆژئاواوە بەرامبەر بە سعودیە کە ڕوو بە میدیا دەردەکەوێت تەنها گوێبیستی ئەوە دەبین کە ئیتر چەك بە سعودیە نافرۆشن، وەك ئەوەی (خاشقچی) پەڕاوی ئەو بەڵندەرییە بێت کە بۆ فرۆشتنی چەك لە نێوان وڵاتانی ڕۆژئاواو سعودیەدا واژوو کرابێت و ئێستاش دڕێندرابێت!!، ئەرێ بەڕاست هەموو هەڵوێستە بەهێزەکەی وڵاتانی ڕۆئاوا ئەوەیە کە هەڕەشە لە دەوڵەتی شازادەکان بکەن بە نەفرۆشتنی چەك؟!

چ بۆ ڕەوشتیەکە ئەوەی کە لەو ڕۆژگارەدا ڕووبەڕوی مرۆڤ دەبێتەوە، بەڕاست پێویستە چەند ڕۆژنامەنوس و نوسەر و چالاکوانی تر کەلەپاچە بکرێن بۆ ئەوەی ڕۆژئاوای باوکی دیموکراسیەت و دایکی مافەکانی مرۆڤ هەناردەکردنی ماست و پەنیر بۆ وڵاتانی دیکتاتۆر و سەرکوتگەر ڕابگرێ؟! ، چ گەڕەلاوژەیەکی بێزەوەرە سیاسەتکردن لەو جیهانەی سەرمایەداریدا !!، لێرەوە درك بەوە دەکەین کە چەندە کۆمەڵی مرۆڤایەتی پێویستی بە مارکس و تێڕوانینەکانیەتی تا چیتر ئینسان لەبەرامبەر(کاڵاو شومەك)دا مامەڵەی پێوەنەکرێ و بێنرختر نەکرێ.

نەهاتووم ئاسمان بنوسمەوە، من

خەڵکی زەویم

“زەوی پلاستیک” یەکەمین کتێبی شیعری “دیار لەتیف”ی شاعیرە، کە ماوەی نە ساڵە کاری لەسەر دەکات و ئێستا لە چاپخانەیە و، بەمزووانە بڵاو دەکرێتەوە.
دیار لەتیف، دەڵێت: شیعر لای من، جگە لەوەی زانست نییە، ژیانە و، تەنانەت لە سەرووی هونەریشەوەیە، تاقیکردنەوە و دەرهاویشتنی بزاوتی گەرمی ڕۆحە، لەوەش زۆرتر، فەندەمێنتاڵێتێکە و، دژ بە ڕەگ و ڕیشەی خود، جەنگ بەرپا دەکات، لە هەمانکاتدا بەریەککەوتنی ژەهری ناخودئاگایە و، دەشکرێ خودئاگاییش بێت.

ئەم شاعیرە، زیاتر لەسەر یەکەم کتێبی خۆی قسەدەکات و، دەڵێت، “لەم دەرچەوە کە باس لە زەوییەک دەکەم، ئازاری نووسینی لە خۆدا هەڵگرتووە، چوونکە خاوەن واقیعەک نەبوومە و، هەمیشە ویستوومە زیاتر مامەڵەم لەگەڵ ئەفسانەسازیدا بێت، ئەو ئاوێتەکردنە لە شیعردا بۆ من، بووەتە خولیا و بوونیادنانەوەی خەون، خەونەکی لەدەستچوو، هاوکات خەونەکی ڕوونەدراویش.

دیار لەتیف ماوەی نە ساڵە، کار لەسەر یەکەم کتێبی دەکات و، دەڵێت: هەوڵمداوە زەوییەکی پاراو بنووسمەوە، کەمترین درێغیشم نەکردووە، بەڵگەی ئەوەی نە ساڵە پاسەوانیم.

لای دیار لەتیف، بە شیعرکردنی ژیان کارێکی ئاسان نییە، “ئاسان نییە نەخۆشی و ئازار و برسێتی و مەراق و سوژە و دەردەسەری نەک بنووسرێتەوە، بەڵکوو بشکرێتە تەکنیک و شیعرییەت”
دیار، دەڵێت: “شیعر، شۆڕشە بۆ ڕاماڵینی جیهانی کۆن و داڕزیو، بنیاتنانی سەردەمی تازەیە، لەگەڵ ئەوەش بەرجەستەکردنی خۆشەویستییە، لەهەر کوێیەک سکگوشین و ترس و پەرێشانی هەبێت، بونیادی دادەخورپێت و بەدەنگ دێت.”
دەشنووسێت، “شیعر تەنیا بریقەی زمانەوانی نییە، ڕاوکردنی چرکەساتەکانیش، ویستە بۆ ئاشکراکردن و دەستلێدان لە بینراو و نەبینراو، تێکەڵبوونە بە ئازادییەکی ڕەها و، شکاندنی بەربەست و نەریتەکانە، ئەمەیە شیعری درەوشاو.”
“نەهاتووم ئاسمان بنووسمەوە، من خەڵکی زەویم”
ئەم شاعیرە، پێیوایە: دەستبردن بۆ شیعر، لە جیهانەکدا، پڕ لەو لە کارەسات، مانایەکمان پێدەدات کە شیعر نەمردووە و، بە دەسەڵاتە لە نووسینەوەی دونیا و ساڵەکان، بگرە تەنیا ئەرکی ئارایشتی نییە و،

لە توانایدایە ژیاننووس و مرۆڤنووس بێت، شیعر کاتێک مردووە، کە جووڵەی نووسینەوەی نەمێنێت.

دیار لەتیف ساڵی ١٩٨٩ لە شارۆچکەی کفری لەدایک بووە، دەرچوووی بەشی کوردی کۆلێژی زمانی زانکۆی سلێمانییە، بە دەقی شیعری بەشداری چەند فێستیڤاڵێکی ئەدەبی کردووە و، خەڵاتی یەکەم تا سێیەمی دەستەبەرکردووە.
جگە لە کارکردنی لە یەکەمین کتێبی، هاوکات لە چەندین سایت و ڕۆژنامە و گۆڤار کاریکردووە و ستوونی هەبووە.

دیدار لەگەڵ سوهەیلا مێهەمی خانمە شاعیری کوردی سنەیی

ئامادەکردنی: جەلال هەرێنی

سوهەیلا خانمێکە خاوەن وشەی جوان،هەستێکی ئەدەبی و خوێنەرێکی جدی، خامەی قەڵەمەکەی پڕە لەهحنراوەی جوان،ئەو لەدەقەکاندا دەمانباتە نێو خەیاڵە پڕ لەڕێگاکانی خۆی ئەگەر شارەزا نەبیت> ڕەنگە لەیەکێك لەڕێگاکان ون بیت.
خانمێك خۆشەویستی لەگەڵ دەق و قەڵەم و وشە دەکات و شەوانەش ئاوێزانی خەیاڵەکانی دەبێت بۆ ئەوەی هۆنراوەیەکی تر لەدایک بێت.
سوهەیلا مێهەمی خانمە شاعیری کوردی سنەیی...

جەلال هەرێنی: چۆن ووشە بەکاردەهێنیت لەهۆنراوەدا، واتە گرنگی ووشە لە رستەدا چییە؟

وەڵام/ هەر بەو شێوە کە وشەکانی جیاواز لە شیعری نوێدا بەڕێنی هاتنەوە لە نێو دەقدا پیان درا لە زۆرینەی شێوازەکانی هاوچەرخی سونەتی و کلاسیکیشدا نوێگەرای کرا و هەر بەم شێوازە نوێگەرای لەوێش کرا. لەم چەشنە نووسینەدا هیچ وشەیەک لە خۆیدا شاعیرانە نییە و هەر وشە و پێکهاتەی تەرکیبات بۆ گۆڕانکاری لە خۆیدا دانرێ

لە شیعردا و ڕەگەزی شاعیرانەیەک لە خۆی بنوێنێ.

ئەم وشەکانە لە چەشنی شەوەزار و ناوچەیی دەکرێتە بەر تاکوو دەستەواژەی ئەدەبی و چەمک و ئیدیومیشی دەتوانین ئاماژە بکەین. زۆربەی شاعیرانی سەردەم لە هەڵبژاردنی وشە و دەستەواژە لە شاعیرانی کۆن خۆیان جیاواز کردووە واتە وشەگەلێک ئێستا لە نێو کۆمەڵگا و جیهانی سەردەمدا بە کار دەچێ لە سەردەمی کۆن هەر نەبووە و ئێستا شیعری هاوچەرخ ئەوەی دەوێ بە پێ رۆژبوونەوەی لە وشەی نەو کەڵک وەربگرێ بە ڕاکێشانی بەردەنگ بە خۆی. پێکهاتی زمانی لە راستییدا لە گەڵ فاکتەرەکانی دیکەی زماندا وەکوو پەیوەندی وشەکان و ئاهەنگی نوتەکان و حەرفەکان و بە گشتی بارهێنانی من لە وشە و دەستەواژەکان و بارهێنانێک کە ئەوان لە شیعردا هەیانە و شێوازێک کە ئەوان لە قەڵەمدا تا سینگی لاپەڕە هەیانە و مەودای بەدی هاتنی وشە لە فیکری مندا و پێگەی لە ڕەستەدا زمانی شیعرن.

جەلال هەرەنی: تاچەند گرنگی بەخاڵ بەندی دەیەت لە دارشتنی دەرەکاندا، واتە گرنگی خاڵبەندی بە هۆنراوە چیە؟

وەڵام/ پل والری ئەڵێت: شیعر بە سەما وێنا دەکات و نەسریش واتە دەقی ساکار بە پیاسەیەکی عادی، پیاسەی عادی شوێنێکی دیاری کراوی هەیە بەڵام شیعر وەکوو سەما شوێنێکی دیاری کراوی نییە و بگرە ئەگەر سەمامەبەستێکی دیاری کراو بێت کومەدیایە، واتە شیعر لە خۆیدا شوێنی مەبەستە نەک بە شوێنێکی دیاریکراودا بڕوا.
لایەنگرانی شیعر بڕوایان هەیە کرداری شیعر لە هەڵوەشاندنی زماندایە لە نووسینەکانمدا واتە دەقی شیعر خاڵ بەندی شتێکە کە خۆدی زمان کردوویەتی ئەوە نییە کە من بە نییەتی داڕێژراو ئەو کارە بکەم ڕەنگە دوای ئەوە شیعرەکەم نووسی هەندێک دەستکاری بکەم بەڵام شیعر لە خۆدی خۆیدا زمان لە سەمایەکی شێتانەدا دەڕوا و ڕەنگە بوەستێ و دیسان لە تەقتیعەکی دیکەدا دەسپێبکاتەوە وبە شک پولینبەندی لە دەقی شیعریدا ناچێتە ریزی دژە باودا و چوار چێوەکان دژی شیعری هاوچەرخدان بەڵام داڕشتنی شیعر ئەوەیە کە زمانی شاعیر دیاری دەکات و لە داڕشتنەوەدایە کە کاتی خوێندنەوەی دەقیکی شیعری دەتوانین بە ناوی سوبژە ئاماژە بکەین. لایەنگرانی ڕەخنەی نوێ هاوچەرخدا پێکهاتەی شیعر وەکوو شێوازێک نازانن کە ناوەڕۆکیان تێ کرد بێت. ئەوە دیاردەیەک ئەزانن لە گەڵ ڕوودانی هاتنی شیعر ڕوودەدا. هەر بەم بوونەیەدا لێکۆڵینەوەی شیعر جیا لە ناوەڕۆک لێکۆڵینەوەیەکی نابەجێیە. زمان پێکهاتەیەکە لە وشە و

هەقدو و ڕستە و چڕنییەتی پەیوەندی نێوان ئەواندایە ئەوەی بەرچاوی هەیە لە فورم و داڕشتنەوەدا.

جەلال هەرەنی: کاریگەری هۆنراوەی نیشتیمانی لەچیدایە؟

وەڵام/ لە چاخی کەونارەکاندا کە کۆموونەکان و هۆز و تیرە پێکهاتن و هەر کام لەوانە بوون بە خاوەنی زمان و شوێنی خۆیان و بەرەبەرە کلتووری خۆیانیاندا بوو و وەکوو ئەمەگناسی بو دایک کە فێری زمانی تایبەت دەبوون نیشتمانیش بە بە جێگا و شوێنێکی پیرۆز هەروەها زمان تاک لە بە باوەڕی و دەردەهێنێت و دەبێتە خاوەنی هەزێکی باوەڕ پێ کراو. واتە چەمکێکی پێناسەی کەسەکان نیشتمانە و بەتایبەتی نەتەوەی کورد بە درێژایی مێژوو خەونی نیشتمانێکی سەربەخۆ و یەکگرتوو دەبینن ، شیعر زمانی هەست و سۆزە و نیشتمان بە وێنای دایک مێژووێکی روونی هەیە لە دەقە ئەدەبییەکان بە تایبەت شیعردا هەر بەم بوونەوەکاتێک هونراوەیەکی نیشتمانی خوێندنەوەی بە دەکرێ هەستی بەردەنگ داگیر دەکات

جەلال هەرەنی: پێوایە تۆ کاریگەری دەقی کلاسیکت لەسەربێت،یان دەتەوێت لەڕەهەندی هۆنراوەی سەردەم کار بکەیت؟

وەڵام/ شاعیری گەورەی ئێرانی و بونیاتنەری شیعری نوێ لە ئێراندا دەڵێت” ئەدەبیات و وێژەیی ئەمە دەبێ لە هەموو چەمکێکەوە بگۆڕدرێت بابەتی نوێ کیفایەت ناکات و پەرەپێدان بە ناوەڕۆکیش بە شێوەی نوێ تەواو نییە، ئەگەریش کێش و سەروا بگۆڕین و دەق و ڕستە کورت و درێژ بکردرێ ئەمانە شیعر نوێ ناکاتەوە بە گشتی دەبێ چوونییەتی کارەکە بگۆڕین و ئەو شێوازی رافە و ڕەوایتی لە جیهانی زانستی و شعووری مرۆڤەکانە بە شیعر بدەین. تاکوو ئەم شێوە بیرکردنەوە نەبێ هیچ شتێک روو نادات بە گشتی نووسینی دەقی شیعری مێژوویێکی هەیە دوور و درێژ بە شێوازگەلی جۆراوجۆر لە سەر شیعر کار کراوە و شێوازکەلی شیعری تاقی کراوەتەوە لەبەرا شیعری کلاسیک وەکوو مێژینەیێکی رووناک و بەرز خوی نواندەوە و شاعیرانی ئەستایش هتر لە سەر ئەو بنچینە ڕوواون کە دەبێ خزمەتی خۆیان بە زمان و ئەدەبیات بە شێوەی ئەمرۆزی پەرە پێ بدەن و بە نوێ کردنەوەی زمان دەستی زانستیانە و شاعیرانەی خۆیان وەگەڕ بخەن. هەر بەم بوونەوە منیش هەوڵی خۆم ئەدەم هاوکات کە هەموو شێوازەکی شیعری تاقی دەکەمەوە زۆر چێژ لە شیعری شاعیرانی نوێخوازی دەبەم و هەوڵ ئەدەم منیش کەسێک لەوان بم.

جەلال هەڕەنی: چی سوهێلی کرد بە شاعیر؟

وەڵام/ گەورەیەک دەڵێت بە شاعیر بوون تەنیا وشە شیاو نییە ئەزموونی وشە و دۆزەخ پێکەوە دەتکاتە شاعیر ئەمە وتەیەکی ڕاستە دەبێ بڵێم هەر لە مێژە واتە منداڵی زور چێژم لە وشەی نەو کتێبەکان وەردەگرت حەزم بە لە بەینی وشەکان خۆم ون بکەم لە مێشکی خۆمدا هەموو کایەکانم لە کەڵ وشەکاندا دەکرد زور چێژم لە ڕۆمان و ئەو دەقە سیحراوییانەم دەگرت کە دوایی بە شیعر لە گەڵیاندا اشنا بووم.

جەلال هەڕەنی: لە هۆنراوەکاندا، هەست بە تەنهای مرۆڤ دەکرێت ، تۆ پێت وایە تەنهایی کاریگەری چییە ؟

وەڵام/ تەنیایی بۆ من هەموو شتێکە، تەنیایی بەو واتا نالێم کە خۆم دوور بکەمەوە لە کۆمەڵگا بەڵکوو تەنیایی من پڕ و قەرەباڵغە لە وشە و کتێب و شیعر واتە جیهانێکی جوان و ڕازاوە بەڵام لە شیعردا کە دەنووسم قەڵەمێکی ژنانە دەردەکەوێت مێژووی ژن بوون لە ناو کلتوور و نەریتی دواکەوتوودا و جیهانێکی ژن ئازاردا، قەڵەمێک زمانی ئەو یاسا و کلتوورە داسەپاوانەی کە بە سەر ئازادی ژندا هەیە هاوار دەکات و بە گشتی لە جیهانی بە دەسەڵاتی و ئەو ئازارانەی مرۆڤ دەدوێ و ئەگەر جگە لەویش بێت شیعر نییە.

جەلال هەڕەنی: زمانی نوسینی دەق لای تۆ زۆر جار لەزمانی ئافرەتێک دەردەچیت بۆ زمانی پیاو ،ئایا هەستت پێکردوە؟

وەڵام/ پولینبەندی شیعر خۆی دەچێتە چوارچێوەکانەوە و سنور کە شیعر هەڵگری ئەوە نییە دیارە لە مێژە هەندێک کەس زمانی شیعریان بە ژن و پیاو جیا کردووتەوە و شیعریشیان بە کار هێناوە بە شرۆڤەی چاو و بروی خۆشەویستی و فیراق و تاد بە پێ رووداوەکانی جیهان و بە تایبەت ناوچەی جوغرافیایی و هزر و بیر نووسەری هاوچەرخ دەقەکانیش گۆڕانکاریان بە خویاندا بینیوە هەرچەند من وەک ژنێک هەوڵ ئەدەم لە بەرا وەکوو مرۆڤێک باس لە ژیان و ئازارەکانی ژیان بکەم بەڵام هەوڵی ئەوەیشەم بەرچاوە لە دەقەکانمدا ئاماژە بە ئەو جیهانەی کە ئازار دەهێنێتە پێشی ژن بە زمانی شیعرم بنووسم.

جەلال هەڕەنی: خۆشەویستی لای تۆ پێناسەیەکی دیاریکراوی هەیە؟

وەڵام/ " خۆشەویستی" ئەگەر واتای گەردراو بێت شتێکی بێهوودەیە

چۆن ئێمە لە هەمووی ژیان لاواز دەکات و بەرەو فەنابوون دەمانبات زۆربەی خەڵک ئەو گرێدراو بوونە لە گەڵ خۆشەویستی بە هەڵە دەگرن بەڵام خۆشەویستی شتێکە کە دەبێتە هۆی بە هێز کردن و شاد بوونی مرۆڤ.خۆشەویستی دەبێ ببێتە گەشەی هزر و جیسم و رۆح ئەگەر ئەو واتایەی نەبوو ئەوە شت□ک□ی جگە لە خۆشەویستییە و بە هەڵە تێگەیشتووە خۆشەویستی لە لای منەوە شیعرە نووسینە و خۆێندنە و گەشە کردنە لە ئەمانەدا ئەوەی لە فەنا بوون دەمپارێزی شیعرە و خۆشەویستی منە

جەلال هۆرێنی : ئەگەر بکرێت پرۆفایلی بەریزت بنوسیت

من سوهەیلا مێهەمی لەشاری سنەی رۆژهەڵاتی کوردستان ل□ بنەماڵەیەکی ئەدەب دۆست لەدایکبووم, واتە باوکم شاعیرە و هەر لەکاتی منداڵییمدا بەوشەی جوان و دەقی جوان ئاشنابووم، ده؛رێ بڵێم هەر لەمنداڵییەوە گوێچکەم بەتێکستی ئەدەبی ئاودراوە بەتایبەت ئەو سانەی باوکم شیعری مامۆستایانی گەورەی کوردی دەخۆێندەوە دەبووە هۆی خەیاڵاتی جوان لەمێشکمدا.

بەرەبەرە قۆناغەکانی خوێندنم تەواو کرد ک□ بەهۆی ئەوەی زمانی زاڵ زمانی فارسی بوو لەناوەندەکانی خوێندندامنیش شیعرەکانم بەزمانی فارسی بوو, بەڵام هەر لەخەڵوەتی خۆمدا بوو کەهێندێجار بەمامۆستایانی ئەدەبیات پێشانم دەدا وهیچکات هەوڵی ب□□او کردنەوەیانم نەدەدا لەسەر کێش و سەروا و ئەوان باسمان دەکرد, بەڵام ماوەیەکی زۆر لە ئەدەب بەهۆی هێندی کێشەی ژیان دواکەوتم .. ئەوەی بەهونەر و ئەدەبیات ئاشنا بێت دەزانێ ئەوانەی دەست بۆ قەڵەم دەبەن ئەستەمە دەستبەرداری ئەو ڕێگا بن بەهەوڵ و تێکۆشانی خۆم دەستم کرد بە فێربوونی زمانی کوردی و دەستم کرد بە نووسینی شیعر بەکوردی واتە بەزمانی دایک لەکۆڕ و کۆبوونەوە ئەدەبییەکاندا بەشداریم کردووە و زۆربەی شیعرەکانم لەگۆڤارەکانی رۆژهەڵات و هێندێ رۆژنامەی باشوریش ب□□او بووتەوە وەکوو ئەزموونی ئەوانم هەیە ئێستایش لە بواری کۆمەڵناسی لەزانکۆدا دەخۆێنم و کۆمەڵە شیعرێکم بەم زووانە لەچاپ دەدرێت.

تابلۆو پەیامی شێوەکاران ... سەروین دەروێش

زیاتر لە بیست نیگارکێش هەن، نەیانتوانی تابلۆی ژیانی خۆیان ڕەنگ بکەن لە پاش مائاوایی کردنیان لە ژیان نرخی یەک تابلۆ لە تابلۆکانیان گەیشت بە یەک ملیۆن دۆلار،کورد گوتەنی زیندو کوژی مردوو پەرست، وا دیارەئەو دەردە هەر لەنێو ئێمەدا نیە،لەوانەیە ئەم دیاریدەیە چەند هۆکارێکی لە پشتەوە بێت،تابلۆکان بە تێپەڕ بوونی کات وەک ئاسەوارێکی کۆن بناسرێن وەک پەرجوو دووبارە بوونەوەیان نەبێت،ئەمەش وا دەکات دەگمەن بن و نرخیان بەرز بێتەوە،لە ئەنجامی ئەمە تابلۆکان بە تەمەنتر دەبن لە تەمەنی نیگار کێشەکە.

کلۆد مۆنت ٩٥ تابلۆی هەبوو،ئۆگەست ڕینوار خاوەنی ٧٩ تابلۆ بوو،ئادگار دیگاس٣٤ تابلۆ ، پۆل جەزانی٢٧تابلۆ وکامیل بیسارۆ ٢٦ ، هێنری مانیێۆس٢٥

وە ٢٤تابلۆی ئەمیدێۆ مۆدی گلیانی و٢٤تابلۆی ڤان کوخ لێرەدا تەنها ئاماژە بە تابلۆکانی ڤان کوخ دەکەم و بەداخەوە تا لەژیان بوو تەنها توانی بە بیست دۆلار یەک تابلۆ بفرۆشێت،لەکاتێکدا دوای کۆچ کردنی لەم ژیان□ ب□ گاڵتە جاڕیە لە مەزادێکدا نرخی تابلۆ بەناو بانگەکەی (زنجیرە گوڵە بەڕۆژەکان)بە چل ملێۆن دۆلار فرۆشرا،هەروەها ملیاردێری یابانی ریۆ سایتۆ تابلۆی (دکتۆر گاشێ)ی بە هەشتاو سێ ملیۆن دۆلار کڕی و لە ڕاسپاردەیەک دا داوای ئەوەی کرد لە دوای مردنی لەگەڵی بنێژرێت ئەوە بوو لە ساڵی ١٩٩٦ سایتۆ مالئاوایی لە ژیان کردوو لەو ساوە تابلۆکەش دیار نەما،تابلۆی (ئینجانە) بە شەست و یەک ملێۆن دۆلار فرۆشرا،لە ڕاستیدا هەموو ئەوانە پێشەکیەک بوو بۆ ئەوەی بتوانم وەڵامی پرسیارێک وەرگرم کە مێشکمی جەنجاڵ کردبوو،لە کۆمەڵێک نیگار کێشی دەست و پەنجە ئەفسوناوی بەناوبانگ کە جوانی و سۆزو نەستیان لە ناخیانەوە گواستۆتەوە بۆ سەر تابلۆکانیان بۆ گەیشتن بە ئیستاتیکا و کەمال...

پرسیارم لەم هونەرمەندە ناوازانە ئەو□ بوو:
بۆ بڕیارتان دا ببن بە ئارتێست و هەست بە چی دەکەن لەکاتی وێنە کێشان؟

ئاراس کەریم دەڵێ:

هونەر زۆر گەورەیە، من لەو باوەڕەدام هونەر لە ناخی مرۆڤەکانە، هەڵقوڵاوی ناخ و دەروون و حەزێکی تایبەتە، هەرکەس بە جۆرێک کاردەکات، بەپێی تەمەن و ڕەگەزیش کەسەکان ناخی خۆیان دەرئەبڕن لە پیشاندانی تابلۆکانیان جا بە هەر جۆرێک بێت، وەزۆر جاریش هۆکار هەیە تا بتگەیەنێ بەو ئاواتە، من کاتێک وێنەیەک دەکێشم پڕدەبم لەو خەیاڵەی لە ناخمدا دروست ئەبێت، وە زۆر شتی تر هەن کە یارمەتیم ئەدەن لە کاتی وێنەکێشاندا بۆ نمونە زۆر جار تەنهایی وانەیەکی باشت پێ ئەبەخشێ یاخود ئەو میوزیکەی کە تۆ پێت خۆشە ئەبێت بە هاندەر.

جالە سەیفەدین:

سەروین خان وێنەکێشان دەربڕینە هەروەک چۆن جەنابت هەستەکانت لە نوسینەکانت دەردەبڕیت، ڕەنگبێ ئەمە لەجیاتی ئەو زمانی ئاخاوتنە بێ فرچە و قەڵەمەکانمان و تەنی ڕەنگەکان بدوێین

ڕەسول ئەحمەد:

وێنەکێشان لای من گەڕانە بەدوای جوانیی و مشتوماڵ کردنی هەستی جوانییە کە وێنەیەک دەکێشم دوای وێنەکێشان زیاتر هەست بە جوانیی ڕەنگ و هێڵەکان دەکەم کەواتە هونەر تاودان و بەهێز کردنی هەستەکانە .

هێشمەند موەفەق:

بەڕێوەبەری کوردش ئارت گروپە دەڵێ:
هونەرمەندبوون زۆر ئاسانە. لەگەڵ ئەوەشدا زۆر قورسە…
ئەتوانی بە هەوڵدان ببیتە هونەرمەند بەمەرجێ ڕۆحی هونەری لە دەتا بژوێنی…
وە زۆر قورسە لەبەر ئەوەی ئەبێ لەهەموو لایەنێکەوە قوربانی بە بدەیت….
ڕەسم کردن هەستێکی زۆر خۆشی هەیە لەهەمان کاتدا هەستێکی زۆر ناخۆشی هەیە، بۆنمونە کاتێ وێنە ئەکێشی لەهەموو کەس زیاتر هەست بە جوانی و بەهای شتەکان ئەکەیت و بەشێوەیەکی جیاوازتر لە خەڵکی ناسکی و ڕەنگ و شێوە و فۆڕمی شتەکان هەست پێ ئەکەی ….
بەڵام زۆریش ناخۆشە لەبەر ئەوەی لەزۆر خەڵک زیاتر هەست بە حەقیقەتەکان ئەکەی. چۆن جوانیەکان ئەبینی بەهەمان شێوە ناشرینی

و ناخۆشی و نەهامەتییەکان ئەبینی… لەخەڵکی زیاتر هەست بە موعانات ئەکەیت و لە خەڵکی زیاتر ئازارەکانت دوور و قوڵ ئەبنەوە، بەڵام لەگەڵ هەموو ئەمانەدا وێنەکەشان نیشاندانی هەموو جوانییەکان و هەست و سۆزە،ئەشتوانم بڵێیم بەمن وێنەکێشان مانای بەردەوامی ژیانە.

ئاڤان ئەبوو بەکر:

کێشانی وێنە بەهرەیە وە ئەوەش وادەکات خۆشەویستیم بە هونەر دروست ببێت و هەوڵی بۆ بدەم و ناتوانم وازی لێبهێنم وێنە کێشان وام لێ ئەکات تەنیا بم ئەو کاتانەی خەریکی کێشانی تابلۆیەک دەبم لە دونیا دوور دەکەومەوە، هەموو هەستەکانم تێکەڵ بە ڕەنگ ئەکات و دڵخۆشم ئەکات.

پەسەند. ج .جەلال:

کاتێک دڵخۆش بم وێنە دەکێشم،کاتێک بێدەنگ بم وێنە دەکێشم کە دەگریم وێنە دەکێشم حەز بە ڕەنگ کردن دەکەم.

ساڤان:

هەموو مرۆڤێک هونەر مەندە قەڵەم و فرچەو کاغەز بخە بەردەم هەر منداڵێک پێیەوە مەشغوڵ دەبێت ئەوانەی کە ئەبن بە هونەر مەند ئەوانەن کە ئەو حەزە منداڵێیان نامرێت وە ئەوانەی لە تەمەنێکی گەورە دەست پێ دەکەن ئەو حەزەیان تێدا زیندو دەبێتەوە وێنە کێشان بە من خاڵی کردنەوەی ئەو وزەیەی کە کە ناخمدا هەیەو دەربڕینی ئەو هەستانەیە کە نایەتە گۆ وە گەیاندنی بیرۆکەیەکە بە شێوەی بینراو هیوادارم هەموو مرۆڤێک جۆرێک لە هونەر بکات بە خولیا چونکە هونەر پەیوەستە بە مرۆڤ بوونەوە، پێش هەر شتێکی تر.

میوان مەولوود هونەری وێنە کێشان ئەو حەزەیە کە ناخ و کەسایەتی وهەر پەیامێک کە هونەر مەندەکە پێیەتی و دەتوانێت بیگەیەنێت کە زۆر جار ناتوانێت بە قسە کردن یان بە کردار دەری ببڕێت وە هونەر مەند دەتوانێت لە ڕێگای نیگارەکانەوە بە بیگەیەنێت…

ڕێناس موراد:

ڕموی چۆن مانگێکە دەستم کردوە بە وێنە کێشان بەڵام تاکە شتێ کە لەگەڵییا ئاسودەم کە دەست بە وێنەکێشان ئەکەم ئەڕۆمە ناو دنیایەکی

تر

ڕۆژان عومەر:

من وه ك خودى خۆم له منداليه وه حه زى وينه كيشانم هه ر هه بوو . بۆيه ئەو حەزه له گەڵم گەوره بوو زياتر ئاره زوى فيربونم دەكرد و زياتر ڕۆدەچوومە ناخى كاره كان به چە ندين كاتژمێر خه ريكى وينه كردن ده بم به بى ئەوەى هه ست به ماندى بون بكه م وه هه ست به ڕۆيشتنى كات بكەم
وينه كردن بوەته به شيكى زۆر له ژيانم كه هه ميشه ئاراميم پێ دەبه خشێ وينه كردن له لام بووەتە زمانى گفتو گۆ كه بە هۆى وينەكانمەوە ده توانم باسى خۆشى و ناخۆشيەكانم بكەم.

عەلى ميم يوسف:

لەم كارەى نەخشاندنوونيگاركێشيدا مر□ق ز□ر جار ئەوە بەدەست دێنێ كەلە قۆناغەكانى بەجێ ماو بەدەستى نەهێناوە
وە بەديوێكى تريش مر□ق ك□سايەتى دووەمى خۆى دەدۆزێتەوە بە كارە هونەريەكەى وە كەسايەتيە كانى تر لە بوارەكانيتر شتێكى ترە.
دەربڕينى ئەو هونەرمەندانە بۆ هونەرەكەيان كاريگەرى زۆرى لەسەرم جێهێشت تێگەيشتم كە هەر شێوەكارێك لە پەنجەرەيەكەوە دەڕوانێتە ئەم جيهانە فراوانە،ئەوان بە رامبەر بەجوانى خۆيان بەدەستەوە دەدەن و لەگەڵ ئەوەشدا براوەن،وەك ئەوەى لە شەڕێك بە دۆڕاوى بگەڕێنەوە بەڵام بە وانەو حيكمەتێكەوە…

بەرەو خەياڵێكى جوان بەڕێ دەكەون،
كاتێك پەيامى ئەو بەهرەمەندانە لە كارەكانياندا ڕەنگ دەداتەوە تێدەگەين كە هونەر پەروەردەكردنى هەست و جوانى و خەياڵە…
وەك چۆن هەميشە دواى خواردنەوەى قاوە چيرۆكێك لە فينجان بە جيێدەمينێ، هونەرمەندى شێوەكاريش لە تابلۆكانيان سەربردەو گێڕانەوەو نهێنييەكان لە نيگارەكانيان نيشانەى پرسيار بۆ ئێمەى خولياى جوانى بەجێ دەهێڵن.

سەروين دەروێش

گمەگمی شەڕ ... کەژاڵ عەلی

لە دیوەخان
لە مزگەوت
لە سەنگەر
لەسەر کورسی،
لەهەر کوێ؛
‎هەمیشە شەڕ.

‎میلی تفەنگێك دێنمەوە،
‎فیشەکێك دەنێمه بەر ئاشتی،
فیشەك فرمیسکی تفه نگه بۆ کۆتری برین.

‎، تفه نگێك دەڕێسم
‎لوولەکەی دەنێمە سەر نەرمەی ڕانی با؛
‎با بایدا،
‎تفه نگ ته شی به رخودانه بۆ یاخی بوون.

‎، قه وانێك بەتاڵ دەکەمەوە لە مانا،
‎پڕی دەکەم لە کلتووری خۆشەویستی؛
بۆ هەمیشە،
بۆ داهاتوو.

‎ده سرێژێك د□هۆنمه وه
هەر دنکەی لە یاقووتی زامێك،
‎ده یکه م به ملوانکه یەکی درێژ درێژ؛
‎بۆ ئازادی..

کەژاڵ عەلی

ئەم شێعرانەم خوێندەوە ... لەتیف

بێوار

سەرەتا دەمەوێت ئاماژە بە وتەیەكی نەجات نوری بكەم دەربارەی ھۆكاری وێرانبوونی شیعری ھاوچەرخی كوردی لە وتەیەكدا دەڵێت: (وەكو چۆن ساڵانێك لەمەوبەر دەیان كەس خوویان دابووە شیعر نووسین، بەبێ ھیچ بنەمایەكی ئەدەبی سەدان شیعری خراپ و ناكامڵیان خستە بەردەم خوێنەران، ئەم گروپە خۆیان لێببوو بە پاڵەوان و گوێیان بە ھیچ كەس نەدەدا و ئاوڕێكیان لە رەخنە و ئەو قسەوباسانە نەدەدایەوە كە دەربارەی شیعرەكانیان دەكرا، تا بوونە ھۆكاری داڕزانی شیعر و سەدان خوێنەریان لە شیعر تۆران و دوورخستەوە).

ئەمە حەقیقەتێكەو ئەوانەی موتابەعەی دنیای وێران و شێلوی ئەدەبیاتی كوردی بكەن بە روونی ھەستی پێدەكەن، بەڵام ئەی چی بڵێین سەبارەت ئەو شاعیرانەی یان ھەر لە بازنە كۆنەكانی شیعری خۆیاندا دەخولێنەوەو وەختانێك خوێنەرانێكیان ھەبووە؟

دەبێ ئەوەش بگوترێت كە محەمەد عومەر عوسمان زۆر بوێرانە و وەك ئارسەر رامبۆ دوای ئەوەی زانی ئەوەی پێی بوو بۆ شیعر وتی و ئیتر ھیچی تری نەنووسی، چونكە نەیویست لە بەھای ئەو جوانی و داھێنان و شێوازە دانسقەی خۆی دابەزێنێت.

بەڵام ھەندێك جار شاعیرانێك ھەن ھەر دەبێت بنووسن و نایانەوێت لە جوڵەی شیعریی بوەستن ئەگەر ئەو جوڵانەش لە بەھای كارە پێشووەكانیان كەم بكاتەوەو دابەزێنێت، خۆ شیعر وەك وتاری رۆژنامەگەری نییە كە پێنووست بەدەستەوەگرت یەكسەر بنووسیت، بەڵكو زەمینەو خەیاڵ و سوبێكت و ئیلھام و كاتی دیاری كراوی گیان و خەیاڵ دەخوازێت.

كاتێك بۆ نموونە باسی شیعرەكانی ئێستای جەلال بەرزنجی دەكەین حەماسەتی كەسانێك دەجوڵێت و دەڵێن ئەو سەردەمانێك جێی ئیلھامی ئێمە بووەو شیعری جوانی نووسیوە، ھاوڕاتانم بەڵام ئێمە ئێستا باسی ئەو كاتە ناكەین، لەسەر كارەكانی ئەم دواییەی دەوەستین كە چۆن زمان تیایدا سادە دەبێتەوەو زۆر لە خۆكردنی پێوە دیار دەبێت بۆ دەربڕین، كە بەدەر لە ھەوڵی جوانكاریی زمان و ھونەرەكانی شیعرو نوێبوونەی وێنەی نایابی شیعریی دەنووسێت.

با دیقەت بدەین لە((نۆ شیعری كورت....)ی ئەم شاعیرەو ببینین چۆن زمانی رۆژانە زاڵ دەبێت بەسەر بابەتە سواوەكانی ناو كۆمەڵگاداو دوور دەكەوێتەوە لە زمانی باڵای شیعر:

....

كاكی سیاسیش،

هەروا لەسەر پشتی، نەتەوەیەکی دا بەش بوو
لە ئاشی حزب لێ دەکات

....

ئەمە وێڕای ئەوەی کە زمانێکی سادەی نێو خەڵکە، هەرواش بابەتێکی کۆنی وتارەکانی ساڵانی نەوەدەکانە نەك زمانی شیعری پڕ ئیستاتیکاو داهێنان و نوێبوونەوە، ئایا شاعیر تاقەتی خۆماندووکردنی نەبووە بۆ دۆزینەوەی خوازەی نوێ بۆ دەربڕین؟ یان لەسەردەمی خێرادا ئەو دروشمە لە میدیاکان و لای نووسەران پەیڕەو دەکرێت کە دەڵێت (وتەی خوت بڵێ و بڕۆ).
یان لە کۆپلەیەکی تردا زۆر سادە ئاوات بە بستێ زەوی دەخوازێت و ناوی شیعری بەسەردا دەبڕێت و دەڵێت:

....

بە سەروەری،
لە سەر پارچە عاردێک بژیم
ئەوە خەونی باکیشم بووم
بردییە ژێر گڵ

....

نازانم وشەی (باکیشم) هەڵەی تایپە کە دەبوو (باوکیشم)بێت، یان مەبەستی لە وشەی (باك)ـە، وەک دەگوترێت (بێ باك لە شتێك)، بە هەرحاڵ ئەم شێوازە لە دەربڕین و ئەو وشەسازییە رەق و یەکدیویەدا و بابەتە سواوانە هیچ خزمەت بە رەوتی خودی هەوڵەکانی شاعیر ناکەن لە کۆن و نوێدا.
*** *** ***
دووەم شیعر کە دەمەوێت لەسەری بوەستم ؛ شیعری (زمانی باڵندەم دەزانی)یە، کە بە پێچەوانەی شیعرە کۆنەکانی شاعیر لەم شیعرەدا زۆر زمانێکی سادە بەکاردەهێنێت و هیچ لێکدانەوەیەکی تر لە پشت دالەکانی دەقەوە نییە جگە لەو مانا راستەوخۆیەی شاعیر لەم شیعرەدا کە(غەریبی شوێن دەکات)، کەواتە نامۆ بوونەکە نابەرجەستە نییە، یان فیکریی نییە، ئەگەر جاران وێنە شیعرەکانی تازە بوون و بابەتەکان جیاوازو پڕ جورئەت و سەرنجڕاکێش بوون، ئەوا لێرەدا زمان نزیك دەبێتەوە لە زمانی بەکارهێنانی رۆژانە، بۆ نموونە شاعیر لەوێ بیری خزم و کەسوکار دەکات و راستەوخۆ دەڵێت:

....

لەم وڵاتە
بچکۆلانە، کاسبەدا
کە نازانێ دانیشتن و
سەیران و

تەمبەڵی چییە،
خزمم نییە..
....
جارێکی تر بە زمانێکی ناشیعریی؛ بابەتی سیاسی تێکەڵی دەق دەبێت و تیایدا بەهای ئیستاتیکاو رەوانبێژی دەق بە هێند ناگیرێت و دەڵێت:
....
وڵاتی منیش مەلیکی هەبوو
خۆ ئەگەر چی
ئەو بێ تاج بوو
بێ دەولەت بوو
بەلام مەلیکی کوردستانی ناو بوو
ئەو شێخ مەحمەدی حەفید بوو
....
لێرەدا بۆ تێگەشتن و رێچوون بە قوڵایی دەقدا خوێنەر پێویستی بە خۆ ماندووکردن نییەو خۆی لەبەردەم هیچ پرسیارێکی دەسەوسانکارو تییمی تازەو دیوی شاراوەی دەق دا نابینێتەوە تا بڵێت ئەمە هەوڵێکی جیاوازی شاعیرەو توانیویەتی برەو بە شێوازو جیاکاریەکانی شێعری خۆی بدات لە ئێستادا ، ئەو راستەوخۆ دەریدەبڕیت و دەیڵێت کە:
بیری شێخی چێلی، ئەڵوەنی خانەقین، چاقی لاند، ڕێواسی قەندیل، پارکی ئازادی، باباگورگور، گڵکەند، سەرچنار، هەناری هەڵەبجەو ..... دەکات و رانەهاتنی لە گەڵ دۆخی تازەدا وای لێدەکات بڵێت:
....
لەم وڵاتە ترش و تاڵ و مڕنەدا.
درەختی غەریبی هەر غەریبی دەگرێت.
....
ئەمە ئەگەر هەر شتێک دەربخات ئەوەمان پێ دەڵێت کە چەندێك ڕێزو ئاسوودەیی و مافەکان لە کلتووری یەکەمدا بۆ هاورەگەزەکانی فەراهەم هاتبوون، کەچی گەر سەرنج لە دەقە کۆنەکانی شاعیر بدەین دەبینین بە پێچەوانەوە ئەو دەیەوێت هەڵبێت لەو ناقۆڵاییانەی گوشاری دەروونی ئادەمیزاد لەو ژینگەیەدا زیاتر دەکەن:
لە شیعری (بەرد باشترە) ئاوها دێتە دووان:
□ ....
ئەمەوێ بەعەشق بڵێم خودا حافیز
بەرد باشترێکە لەمرۆق
....
هەروەها لە جێیەکی تریشدا دەڵێت:

....

من دەبێ خۆم بسمیل بکەم
ئاوی دەریاکان دەڕێژم بەسەر خۆما و
دەڵێم خوایە
وسێی نیشتمانپەروەرییم دەردەکەم!

....

لە کۆتایی ئەم بەشەدا حەز دەکەم ئاماژە بەو چاوپێکەوتنە ڕاشکاوەی شاعیر بکەم لە ڕۆژنامەی (ڕۆژان) کە چەند بابەتێکی جوان زەق دەکاتەوەو تیشك دەخاتە سەر هەندێك لە ڕاستییە کان ئەگەر تاڵیش بن بۆ نموونە تیایدا دەڵێت:

(شاعێر ئێبێ سێیری دڵی خوێنەرێکانی بکا و لێ خۆی بپرسێ ئایا شێعرێکێم گێیشتووێ؟ کێ نێگێیشتووێ خواحافیز، واز ئێهێنم لێم بوارێ، نێ خۆم هیلاک ئێکێم و نێ گوێگرێکانم).

هەروەها لە جێگایەکی تری هەمان چاوپێکەوتندا سەبارەت هێی ئاوڕدانەوەیەکی باشی خوێنەران لە شیعرەکانی پێشووی دەڵێت:

(من هێمیشێ لێ خۆم ئێپرسم ئێوانێی کێ شێعری منیان وێرگێڕاوێ و لێ شێعرم گوێ ئێگرن بێ دوای چیا ئێگێڕێن؟ خۆ شاعێری لێ من باشتر زۆر هێیێ. لام وایێ کێ ئێوان بێ دوای هێستی ژنانێ ئێگێڕێن ئێگینا شاعێری زۆر ناسک خێیاڵتر و باشترمان زۆرێ).

....

سێیەم شیعر کە دەمەوێت لەسەری بووەستم شیعری (سێبەرەکەت پەیت کە)یە، باسم لەوە نییەێ چۆن بابەتی ڕۆژنامەنووسی تاقەتی شیعریی ئەم شاعیرەی پروکاندووە، چۆن زمانی شیعریشی نزیك کردووەتەوە لە وتاری ڕۆژنامەگەریی، ئەوەی مەبەستمە بە شێوەیەکی شاوێی بە ناخی ئەم شیعرەدا ڕێبچین تا درێژکردنەوە ناپێویستە ئاسۆییەکانی بدۆزینەوە.

لە خوێندنەوەی وردی ئەم شیعرەدا درك بە نەبوونی ستراتیژییەتی بونیادی تێکمەی دەق دەکەین کە چۆن شاعیر تووشی تێکەڵکردن و گەڕانەوە بۆ سەرەتاو لە سەرەتاش بۆ کۆتایی بووە، چەندان دێڕ لەو شیعرەدا زیادن و هیچ خزمەت بە هونەری لایەنە شێعریەکان ناکەن، بگرە جارانێك زمان دەگۆڕدرێت بە زمانی وتاری ڕۆژنامەگەریی وەك ئەوەی شاعیر دەڵێت:

کەچی دەماغ بەرزەکان
هەموو شەوێك ئاهەنگ دەگێڕن/

ئەم شێوازە ڕاستەوخۆییەی دەربڕین ملی شیعر دەشکێنێت و سەرپێی مامەڵەی شاعیر لەگەڵ زاراوەکاندا دەردەخات لە کاتی خوێندنەوەدا، هەروەها بازدان لە سەبجێکت و وێنە شیعری جوداوە بۆ یەکی تر بە

ڕوونی پەلەپروسکێی شاعیر بە تەواوکردنی ئەم شیعرەوەێ دەبینرێت، جگە لەوەی لە خۆ دووانی چەندان جارەی راستەوخۆ کەشی گشتی شیعرەکەی وێران کردووەو بە لابردنی هەمووشیان هیچ کاریگەرییەك لە شیعرەکەدا روونادات، بگرە پوختەتری دەکات وەك ئەوانەی شاعیر دەڵێت:

من ئێستا وەکو جاران نیم/
....
واناکەم لە خەیاڵمدا شتێك ون بێ
....
من دەوڵەمەندترین ماڵم لە مێرانە
....

هەروەها هەر بەو شێوەی دەقەکانی تری ئەم نووسینە، ئەم دەقەش بەرەو یەك ئاراستەیی مانا دەچێت و ئەوەی شاعیر وا دەزانێت جیاوازییەکەو گرێڵێدانێکی مانایە بەس بەکارهێنانی وشەی (بێ سێبەر) ە، کە بۆ کەسی مردوو بەکاردێت، بەڵام لە راستیدا ئەم هێمایە تازە نییەو لە ناوەڕاستەکانی سەدەی رابردووەوە لە فیلم و ڕۆمانەکاندا بەکارهاتووە، بەڵام ئەوەی جێی سەرنجە زۆریی بەکارهێنانی وشەی (سێبەر)ە لەم دەقەدا کە دەگاتە هەشت کەڕەت.

لێرەدا بیری وتارێکی ڕۆژنامەگەریی شاعیرم کەوتەوە کە لەم دواییەدا دەربارەی رەخنە خوێندمەوە و هەستمکرد لێی تێناگەم ، ئیتر ئایا لەبەرئەوەیە نەتوانراوە وەك پێویست خاڵی مەبەت دابڕێژرێت و روون بکرێتەوە؟ یاخود تەرجەمەی حەرفییە؟ یان هەر ئەوەندەیە تێگەیشتنی شاعیر بۆ رەخنە کە لە وتاری (رەخنەو ئەویتر)دا دەربارەی رەخنە دەنووسێت : (بریتییە لە پشکنین و جیاکردنەوە لە رووی تیۆرییەوە…. رەخنە چەمکێکە بۆ هەر بابەت و چەمکێك لە هەموو بارەکاندا کە زیاتر لە مانایەك رەهەندێك وەربگرێت و لە رەهایەتی دوور بخرێتەوە، ئەمەش بریتییە لە فشاری دوو لایەنەی هەموو هەرێمە کۆمەڵایەتییەکان لە سەر یەکتر، لە لایەکی ترەوە پاسیڤی گشتی و کورتبینییەکە لە دۆخێکدا کە درك بە ناجۆری بابەت دەکرێت کە حاڵەتی نیگەتیڤ دروستدەکات)

گەر زیاتر لەم دەقە بدوێین، دەبینین بەرکەوتنمان دەبێت بۆ هەڵەی زمان و ماناش بەم جۆرە:

1- لە وڵاتەکانی کیشوەری ئاسیادا وڵاتی زۆر پێشکەوتووی تێدایە وەك یابان و چین و مالیزیاو سنگافورە، هەروەها بەرەو گەشەکردنی تێدایە وەك ئەندەنوسیاو کۆریاو وڵاتەکانی کەنداو و …. هەروەها دواکەوتووشی تێدایە وەك بەنگلادیش و بۆرماو….تاد، کە هەموویان خاوەنی یەك کەلتورو جۆرە بیرکردنەوە نین.

کەچی شاعیر گشتگیرییەك دەكات بۆ هەموو وڵاتە جۆراوجۆرەكانی ئاسیاو هەموو كەلتورەكان بەیەكچاو دەبینێت و دەیانكاتە رەمزی خۆدەرخستن و خۆ نمایشكردن، كە ئەمەش هەڵەیە و لەگەڵ واقیعدا یەكناگرێتەوە:

....

ئەگەر وەكو ئاسیاییەكان
لە رێژگیراندا نمایشی خۆم بكەم و خۆم بدوێنم
پرسیاری ناماقوڵ ناكەم لە مێژووی خۆم

....

2- هەڵەیەكی تری زمانیی لەم شیعرەدا ئەم دێڕەیە:
من هیچ موڵكێك شك نابەم جگە لەمانە/
ماڵێك بچووك و چەند كتێبێكی بچووك و ....
مشتێ رازیانەی بچووك و چوارچێوەیەكی بچووك

یەك/ ڕازیانە خۆی بچووكە، ناكرێت بڵێین مشتێ ڕازیانەی بچووك، بەڵكو دەبو بینوسیایە:
مشتێكی بچووك ڕازیانە

دوو/ لە رووی ماناو لێژیكەوە وا لەگەڵ پەیامی رۆشنبیردا یەكی دەگرتەوە ئەگەر هەموو شتەكانی تری بچووك بوونایە، بەڵام دەبوو كتێبخانەو پەڵتووك و پێنووس و چاویلكەو شتەكانی تری زۆرو گەورە بوونایە.

لە كۆتاییدا حەز دەكەم ئەوە بزانن تەنیا لە دیدگای شیعرەوە ئەم نووسینەم نووسیوەو هیچ كام لەو شاعیرە بەڕێزانەی لێرەدا لە شیعرەكانیان دواوم ناناسم و هیچ مەبەستێكی ترم نەبووە جگە لە خزمەتی خودی شیعر بەوەی لێی تێگەشتووم، ئیتر كاتیەتی هەمووومان بابەتییانە مامەڵە لەگەڵ نووسینەكاندا بكەین و بە دوای (ناو) نەكەوین، ئایا نووسەر ناوداره یان نا؟ گرنگ ناوەڕۆك و رەهەندەكانی نوێبوونەوەو داهێنانە.

من دەستخۆشی لە هەموو شاعیرەكان دەكەم و هیوادارم دوور لە عەقڵییەتی باو ؛ چەندایەتی واز لیبێنن و چۆنایەتی برەو پێبدەن، تا هیچ نەبێت ئاستی گەندەڵبوون لە بواری شیعردا دابەزێنین.

ئەم قسەیەش دەكەم نەدەبوو بمكردایە بەڵام لەبەر خوێنەری سادەو كەمئاست دەیڵێم كە ئەم نووسینە لە شكۆی هیچ شاعیرێك كەم ناكاتەوەو بە كەس ناڵێت كە شاعیر نییە، بەڵام قسەمان لەسەر خودی ئەم دەقانەیە، لە لایەكی تر ئەگەری هەیە هەر ئەو جۆرە لە خوێنەر بڵێن ئەی لە كۆنەوە دوو رەوت نەبوون لە ناو شیعردا (شیعر بۆ ژیان) و (شیعر بۆ شیعر) دەی با ئەم شیعرانە وا دابنێین بۆ ژیانن، بۆیە زمانی سادەو راستەوخۆیان بەكارهێناوەو زۆر ماندوو نەبوون بە

هونەرە شیعرییەکانەوە، منیش دەڵێم؛ بەڵام لەو حاڵەتەدا تەمەنی شیعرەکان کورت دەبێت.
ئێستا گەشتوومەتە قەناعەتێك نزیك لە بۆچوونەکەی ئەرستۆ کە ئەو سەبارەت شارستانییەتەکان باس دەکات، بەڵام من تایبەتی دەکەم بە شیاعیرانەوە کە هەر ڕاست دەردەچێت ، ئەو دەڵێ :
شارستانییش وەك تەمەنی مرۆڤ بەرەو لاوازی و مردن دەچێت، وەك چۆن مرۆڤ سەرەتا منداڵەو پاشان هەرزەکارو دواتر گەنج و کامڵ و پاشان پیرو بێتواناو دواتریش دەمرێت.
جا ئەمە بۆ توانای شیعر نووسینی باشی شاعیرانیش هەر ڕاستە، زۆربەی شاعیران قۆناغێك بووە توانیویانە زۆر باش بنووسن، بەڵام زۆر کەم شاعیر هەن لە سەراپای ژیانیاندا بتوانن بە هەمان جوانی و بەرزی و توانای لوتکەیانەوە شیعر بنووسن.